

Radil Fətullayev

**Beynəlxalq mühasibat uçotunun
əsasları üzrə məsələlər və testlər
toplusu**

BAKI–2019

İATM NƏŞRLƏRİ

Radil Fətullayev

Beynəlxalq mühasibat uçotunun əsasları üzrə məsələlər və testlər toplusu

RƏYÇİLƏR:

Mehdi Babayev

*“Professional mühasib” jurnalının
baş redaktoru, audit mütəxəssisi*

i.f.d. Xəlid Kərimli

*“Embawood Group”un
malyyə direktoru, idarə
heyətinin üzvü, ACCA üzvü*

Abdulkərim Sadıqov

*Azərbaycan Dövlət İqtisad
Universitetinin «Mühasibat uçotu və
audit» kafedrasının müəllimi*

i.f.d. Elsevər İbadov

*Xəzər Universitetinin
«İqtisadiyyat və Menecment»
departamentinin müəllimi*

ELMİ REDAKTOR:

i.f.d. Ruslan Atakişiyev

İqtisadi Araşdırmalar və Tədris Mərkəzinin prezidenti

ISBN: 978–9952–508–06–2

Bakı, “NURLAR” Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2018, 344 səh.
Kitabın Azərbaycanda nəşr hüquqları İqtisadi Araşdırmalar və Tədris Mərkəzinə aiddir.
Müəllifin icazəsi olmadan qismən və ya tamamən yenidən nəşr oluna bilməz.

© İqtisadi Araşdırmalar və Tədris Mərkəzi (İATM), 2018

İqtisadi Araşdırmalar və Tədris Mərkəzi MMC
AZ1100, Bakı şəhəri, Mirəli Seyidov küç., 41/2
Tel: (+99412) 480 28 45, +994 55 333 76 90
e-mail: office@iatm.az; www.iatm.az

M Ü N D Ə R İ C A T

Ön söz..... 9-10

Giriş..... 11-12

I HİSSƏ: MƏSƏLƏLƏR TOPLUSU

Fəsil 1. Mühasibat bərabərliyində əməliyyatların qeydiyyatı..... 13-24

Məsələ 1.1. Azot şirkəti (<i>Nümunə</i>).....	14
Məsələ 1.1-in həll cədvəli	15
Məsələ 1.2. Aurum şirkəti	15
Məsələ 1.3. Argentum şirkəti	16
Məsələ 1.4. Niccolum şirkəti	16
Məsələ 1.5. Fosfor şirkəti.....	17
Məsələ 1.6. Arsen şirkəti.....	18
Məsələ 1.7. Stibium MMC.....	19
Məsələ 1.8. Bismut şirkəti.....	19
Məsələ 1.9. Polonium QSC.....	20
Məsələ 1.10. Torium firması.....	21
Məsələ 1.11. Niobium ASC	22
Məsələ 1.12. Sirkonium şirkəti	23

Fəsil 2. Əməliyyatların ikili yazılış üsulu ilə qeydiyyatı və

ilkın sınaq balansının hazırlanması..... 25-40

Məsələ 2.1. Rенийum şirkəti (<i>Nümunə 1</i>).....	25
Məsələ 2.1- in həlli.....	26
Məsələ 2.2. Berillium şirkəti (<i>Nümunə 2</i>).....	28
Məsələ 2.2- nin həlli.....	29
Məsələ 2.3. Radium MMC.....	32
Məsələ 2.4. İridium MMC	33
Məsələ 2.5. Kalsium MMC.....	34
Məsələ 2.6. Maqnezium şirkəti	35
Məsələ 2.7. Stronsium MMC.....	36
Məsələ 2.8. Terbiyum MMC.....	38
Məsələ 2.9. Barium MMC	39

Fəsil 3. Düzəliş qeydləri və düzəliş olunmuş sınaq balansı, müvəqqəti

hesabların bağlanması və son sınaq balansı 41-61

Məsələ 3.1. Neptun şirkəti (<i>Nümunə 1</i>).....	41
Məsələ 3.1- in həlli.....	42
Məsələ 3.2. Flüor şirkəti (<i>Nümunə 2</i>).....	46

Məsələ 3.2-nin həlli	47
Məsələ 3.3. Seziyum şirkəti	53
Məsələ 3.4. Fransium MMC	54
Məsələ 3.5. Brom MMC	55
Məsələ 3.6. Astat MMC	56
Məsələ 3.7. Xlor ASC	57
Məsələ 3.8. Yod ASC.....	58
Məsələ 3.9. Kalium şirkəti	60

Fəsil 4. Sınaq balansından maliyyə hesabatlarına keçid 62-90

Məsələ 4.1. Uran şirkəti (<i>Nümunə 1</i>)	62
Məsələ 4.1-in həlli	63
Məsələ 4.2. Silisium şirkəti (<i>Nümunə 2</i>)	68
Məsələ 4.2-nin həlli	69
Məsələ 4.3. Neptun şirkəti (<i>Nümunə 3</i>).....	77
Məsələ 4.3-ün həlli	78
Məsələ 4.4. Flüor şirkəti (<i>Nümunə 4</i>).....	80
Məsələ 4.4-ün həlli	81
Məsələ 4.5. Tallium MMC	83
Məsələ 4.6. İndium MMC	84
Məsələ 4.7. Qallium MMC	85
Məsələ 4.8. Alüminium MMC	86
Məsələ 4.9. Qurğuşun Şirkəti	87
Məsələ 4.10. Bor Şirkəti.....	89

Fəsil 5. Ticarət əməliyyatları və malların uçotu..... 91-102

Məsələ 5.1. Damla şirkəti (<i>Nümunə 1</i>).....	91
Məsələ 5.1-nin həlli	92
Məsələ 5.2. Supermarket.....	96
Məsələ 5.3. Minimarket	96
Məsələ 5.4. Rodium şirkəti	97
Məsələ 5.5. Natrium şirkəti	98
Məsələ 5.6. Nadir Qurbanov (fərdi sahibkar).....	99
Məsələ 5.7. Serium MMC	100
Məsələ 5.8. Rubidium şirkəti	101
Məsələ 5.9. Texnesium şirkəti.....	102

Fəsil 6. Ticarətdə satılan mallarının maya dəyərinin hesablanması
metodları..... 103-106

Məsələ 6.1. Zəfər market (<i>Nümunə</i>).....	103
Məsələ 6.1 - in həlli.....	104
Məsələ 6.2. Kayzer şirkəti.....	104
Məsələ 6.3. Şah MMC	105
Məsələ 6.4. Qalay MMC	105
Məsələ 6.5. Total şirkəti.....	106

Fəsil 7. Debitor borcları və ümitsiz borclar 107-122

Məsələ 7.1. Helium MMC (<i>Nümunə</i>).....	107
Məsələ 7.1-in həlli.....	109
Məsələ 7.2. Litium MMC.....	116
Məsələ 7.3. Palladium MMC	117
Məsələ 7.4. Ksenon MMC	117
Məsələ 7.5. Neon MMC.....	118
Məsələ 7.6. Arqon MMC	119
Məsələ 7.7. Radon MMC	120
Məsələ 7.8. Kripton MMC	121

Fəsil 8. Torpaq, tikili və avadanlıqlar 123-133

Məsələ 8.1. Adana şirkəti (<i>Nümunə 1</i>).....	123
Məsələ 8.1-in həlli.....	124
Məsələ 8.2. Nargin MMC (<i>Nümunə 2</i>)	124
Məsələ 8.2-nin həlli.....	125
Məsələ 8.3. Samarium MMC (<i>Nümunə 3</i>)	126
Məsələ 8.3-ün həlli.....	127
Məsələ 8.4. Venera şirkəti.....	128
Məsələ 8.5. Şəfa firması.....	128
Məsələ 8.6. Karvan MMC.....	129
Məsələ 8.7. Betta şirkəti.....	129
Məsələ 8.8. Çestor şirkəti.....	129
Məsələ 8.9. Pluton şirkəti.....	130
Məsələ 8.10. Yupiter MMC	131
Məsələ 8.11. Propan MMC	132
Məsələ 8.12. Evropium MMC	133

Fəsil 9. Qeyri-maddi aktivlər	134-139
Məsələ 9.1. Rito şirkəti (<i>Nümunə 1</i>).....	134
Məsələ 9.1-in həlli	134
Məsələ 9.2. Samir MMC	135
Məsələ 9.3. Turan MMC	136
Məsələ 9.4. Qoca MMC	137
Məsələ 9.5. Qlobal Soft.....	137
Məsələ 9.6. Qobustan şirkəti	138
Məsələ 9.7. Reyban şirkəti	139
Fəsil 10. Kreditor borcları, avans ödənişləri və sair kreditor xarakterli öhdəliklər	140-150
Məsələ 10.1. Hidrogen şirkəti (<i>Nümunə</i>)	140
Məsələ 10.1-in həlli	142
Məsələ 10.2. Oksigen şirkəti	149
Fəsil 11. Qiymətləndirilmiş öhdəliklər	151-154
Məsələ 11.1. Titan Telekom (<i>Nümunə</i>).....	151
Məsələ 11.1-in həlli	152
Məsələ 11.2. Rəngsaz şirkəti	152
Məsələ 11.3. Günəş Telekom	153
Məsələ 11.4. Xrom MMC	153
Məsələ 11.5. Ferrium Sığorta	154
Fəsil 12. Valyuta məzənnələri	155-163
Məsələ 12.1. Fermium MMC (<i>Nümunə 1</i>).....	155
Məsələ 12.1-in həlli	156
Məsələ 12.2. Kükürd MMC (<i>Nümunə 2</i>)	156
Məsələ 12.2-nin həlli	157
Məsələ 12.3. Selen MMC.....	158
Məsələ 12.4. Karbon şirkəti	158
Məsələ 12.5. Skandium şirkəti	159
Məsələ 12.6. Germanium MMC.....	159
Məsələ 12.7. Gümüş MMC	160
Məsələ 12.8. Molibden şirkəti.....	160
Məsələ 12.9. Neodium MMC.....	161
Məsələ 12.10. Nobelium şirkəti	161
Məsələ 12.11. Rutenium şirkəti.....	162
Məsələ 12.12. Sellen şirkəti	163

Fəsil 13. İstehsal əməliyyatları və istehsalat məsrəfləri.....	164-176
Məsələ 13.1. Berklum şirkəti (<i>Nümunə 2</i>)	164
Məsələ 13.1-in həlli.....	166
Məsələ 13.2. Erbium şirkəti	171
Məsələ 13.3. Aktinium şirkəti.....	171
Məsələ 13.4. Vanadium şirkəti.....	172
Məsələ 13.5. Volfram şirkəti.....	173
Məsələ 13.6. Platin şirkəti.....	175
Fəsil 14. Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat	177-184
Məsələ 14.1. Tellur MMC (<i>Nümunə 1</i>).....	177
Məsələ 14.1-in həlli.....	178
Məsələ 14.2. Manqan MMC (<i>Nümunə 2</i>)	178
Məsələ 14.2-nin həlli.....	180
Məsələ 14.3. İttrium MMC	181
Məsələ 14.4. Kuprium MMC	182
Məsələ 14.5. Kobalt MMC.....	183
Fəsil 15. Qarışıq məsələlər.....	185-194
Məsələ 15.1. Tulium MMC.....	185
Məsələ 15.2. Qamma MMC.....	186
Məsələ 15.3. Alfa MMC	187
Məsələ 15.4. Tantal MMC	188
Məsələ 15.5. Prazedium şirkəti	189
Məsələ 15.6. Prometium şirkəti	189
Məsələ 15.7. Holmium MMC	190
Məsələ 15.8. Disproziyum MMC.....	192
Məsələ 15.9. Aslan firması.....	193
Məsələ 15.10. Murad Holding	194
II HİSSƏ: TESTLƏR TOPLUSU	195-278
Bölmə 1. Müəssisə və uçot haqqında anlayışlar	196
Bölmə 2. Mühasibat uçotunun prinsipləri.....	199
Bölmə 3. Maliyyə bərabərliyi və əməliyyatlar.....	203
Bölmə 4. Maliyyə hesabatı formaları və onların elementləri.....	208
Bölmə 5. Hesablar və ikili yazılış	212
Bölmə 6. Düzəliş qeydləri və müvəqqəti hesabların bağlanması.....	216
Bölmə 7. Ticarət mallarının uçotu və hesabatda əksi.....	220
Bölmə 8. Ticarətdə malların maya dəyərinin hesablanması üsulları.....	228

Bölmə 9. Debitor borclarının uçotu və hesabatda əksi.....	235
Bölmə 10. Torpaq, tikili və avadanlıqların uçotu və hesabatda əksi.....	240
Bölmə 11. Qeyri-maddi aktivlərin uçotu və hesabatda əksi.....	246
Bölmə 12. Kreditor borclarının uçotu və hesabatda əksi	252
Bölmə 13. Qiymətləndirilmiş öhdəliklər və hesabatda əksi.....	258
Bölmə 14. Valyuta məzənnəsi və hesabatda əksi.....	264
Bölmə 15. İstehsal məsrəflərinin uçotu və hesabatda əksi.....	269
Bölmə 16. Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat.....	274
III HİSSƏ: BREYN-RİNQ SUALLARI.....	279-292
I Milli Mühasiblər Forumunda (MMF 2017) keçirilən Breyn-rinqdə istifadə edilmiş suallar.....	280
II Milli Mühasiblər Forumunda (MMF 2018) keçirilən Breyn-rinqdə istifadə edilmiş suallar	288
Məsələlərin CAVABLARI	293-303
Testlərin CAVABLARI.....	304-306
Breyn-Rinq suallarının CAVABLARI.....	307-309
Əlavələr (Mühasibat uçotu üzrə formalar)	310-328
Kommersiya təşkilatları üçün yeni hesablar planı.....	329-340
İstifadə olunmuş ədəbiyyat siyahısı.....	341-344

*Bütün əməllər kitablarda qeyd edilmişdir!
Kiçik və böyük hər şey sətir-sətir yazılmışdır!
Şübhəsiz ki, Allaha qarşı gəlməkdən qorxanlar cənnətlərdə, çay
başlarında dirlər!
Hər şeyə qadir olan hökmdarın qatında doğruluq məclislərində dirlər!
Qurani-Kərim, Qəmər Surəsi, 52-55-ci ayələr*

ÖN SÖZ

Azərbaycan müstəqillik qazandıqdan sonra İnzibati amirlik sistemindən imtina edərək bazar iqtisadiyyatı inkişafı yolunu tutmuşdur. Bütün ölkədə təsərrüfat subyektlərinin yeni tələblərə uyğunlaşdırılması istiqamətlərində islahatlar aparılmağa başlamışdır. İqtisadi inkişafın müasir trendləri fonunda Mühasibat uçotunun beynəlxalq sistemə harmonizasiyalaşdırılması zərurəti Azərbaycan hökuməti qarşısında mühüm vəzifələr formalaşdırmışdır. Bu baxımdan Sovet dövründə əsası qoyulmuş və keçid iqtisadiyyatı şəraitində də tətbiqi davam edən mühasibat uçotunun aparılması qaydalarının mütərəqqi sistemə adaptasiyasının sürətləndirilməsi vacib məsələyə çevrilmişdir.

Uçot sahəsində inkişafın yeni mərhələsinə keçiddə 29 iyun 2004-cü ildə qəbul edilmiş “Mühasibat uçotu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu mühüm əhəmiyyət kəsb etmişdir. Sonralar ölkəmizdə Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının tətbiqi və bunun əsasında “Milli Mühasibat Uçotu Standartlarının” formalaşdırılması istiqamətində Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti, Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi tərəfindən silsilə qərarlar və normativ hüquqi aktlar qəbul edilmişdir. Bütün bunlar müəssisə və təşkilatların təşkilati-hüquqi formasından asılı olmayaraq hamısının Mühasibat Uçotunun yeni standartlarına keçidinin sürətlənməsini tələb edirdi.

Yaranmış vəziyyətdən çıxış edərək İqtisadi Araşdırmalar və Tədris Mərkəzi ölkəmizdə bu sahədə maarifçiliyin aparılması zərurətini dərk edərək “Beynəlxalq uçot və hesabatlılığa giriş” kitabının yazılmasını qərara aldı. Təbii ki, bu kitabın çıxması mühasiblər arasında böyük əks sədaya səbəb olsa da, sonralar digər problemlərin də aşkarlanmasına gətirib çıxartdı. Belə ki, Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının o cümlədən, Milli Mühasibat Uçotunun Standartlarının təsərrüfat subyektlərində geniş tətbiq olunması maarifləndirmə zamanı təcrübi misalların verilməsini, mühasiblərin və gənc mütəxəssislərin bu sahədə praktiki biliklərinin formalaşmasını tələb edirdi. Belə bir şəraitdə İATM tərəfindən “Beynəlxalq mühasibat uçotunun əsasları üzrə məsələlər və testlər toplusu” kitabının nəşr olunması qərara alındı.

Sizə təqdim olunan bu kitab Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarına istinad olunaraq real biznes həyatında göstərilmiş müxtəlif maliyyə əməliyyatlarını özündə cəmləşdirir.

Kitabın fərqli cəhətlərindən biri də ondan ibarətdir ki, mühasibat uçotu sahəsində baş verən yeniliklər və dəyişikliklər nəzərə alınaraq praktiki misallarla öz əksini tapmışdır. Bu qəbildən kitabda Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 4 may 2018-ci ildə təsdiq etdiyi “Mühasibat uçotu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Qanununda göstərilən müddəaların tələblərindən irəli gələn məsələlər nəzərə alınmış peşəkar mühasiblərin hazırlığı üzrə bir sıra aspektlər təzahür etmişdir.

Müəllif yüksək fədakarlıq göstərməklə məsələlərdə asan başadüşülən formaldan istifadə etmişdir.

Hesab edirik ki, bu kitabdan istifadə edən hər bir oxucu xüsusi ilə də maliyyə, mühasibat uçotu sahəsində təhsil alanlar, müxtəlif müəssisələrdə mühasib kimi çalışanlar özlərini təkmilləşdirmək imkanını qazanacaqlar.

Fürsətdən istifadə edərək kitabın ərsəyə gəlməsində əziyyəti keçən hər kəsə: müəlliflərə, məsələləri hazırlayanlara, yazanlara, həll edənlərə və s. dərin təşəkkürümüzü bildiririk. Xüsusilə, kitabın içərisindəki bəzi məsələlərin və testlərin hazırlanmasında yaxından dəstək göstərən aşağıdakı şəxslərə minnətdarlığımızı bildiririk:

İbad İbadov – İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyinin maliyyə departamentinin baş mütəxəssisi, Fərid Abbaslı – Yeni Intourist Hotelinin maliyyə menecerinin muavini, Mehdi Babayev - “Professional mühasib” jurnalının baş redaktoru, audit mütəxəssisi, Firudin Sultanov – Bakı Mühəndislik Universitetinin “Mühasibat uçotu və audit” kafedrasının müdiri, Elsevər İbadov – Xəzər Universitetinin “İqtisadiyyat və Menecment” departamentinin müəllimi, Abdulkərim Sadıqov - Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin “Mühasibat uçotu və audit” kafedrasının müəllimi.

Kitabda dərc edilmiş testlərin hazırlanmasında əməyi olan aşağıdakı İATM məzunlarına da xüsusi minnətdarlığımızı bildiririk:

Xədicə Hümbətova, Qafqaz Eyvazov, Vüsal Məmmədov, Xəyalə Aydınmırova, Fatma Uğur, Elvin Həsənov, Binnət Mahmudov, Şövkət Nağıyeva, Ramilə İsmayılova, Emin Əfəndiyev və Nərgiz Əlixanova.

i.f.d. Ruslan Atakişiyev

İqtisadi Araşdırmalar və Tədris
Mərkəzinin (İATM-in) prezidenti

GİRİŞ

Kitab mühasibat uçotu üzrə təhsil alan tələbələr, magistrələr, doktorantlar və uçotu praktikada tətbiq edən mühasiblər, maliyyə menecerləri, auditorlar, həmçinin bu sahədə tədrislə məşğul olan müəllimlər, o cümlədən ali məktəblər üçün dərs vəsaiti kimi istifadə məqsədilə nəşr edilmişdir. Kitabda müasir dövrdə kommersiya təşkilatlarında tətbiq olunan beynəlxalq mühasibat uçotuna dair praktiki nümunələr və onların bəzilərinin həlləri, o cümlədən maliyyə bərabərliyində əməliyyatların əks etdirilməsi, onların jurnalda qeydiyyatı, sınaq balansının (dövriyyə cədvəlinin) və maliyyə hesabatı formalarının hazırlanması, həmçinin ayrı-ayrılıqda uzunmüddətli və qısamüddətli aktivlərin, öhdəliklərin, kapitalın, gəlir və xərclərin uçotuna aid test, məsələ və tapşırıqlar verilmişdir.

“Beynəlxalq mühasibat uçotunun əsasları üzrə məsələlər və testlər toplusu” kitabı ümumilikdə 3 hissədən ibarətdir: Məsələlər toplusu, Testlər toplusu və Breyn-Rinq sualları.

I hissə 15 fəsildə verilmiş 120-dən çox məsələdən ibarətdir. Hər fəsildə orta hesabla 6-7 məsələ və hər bir mövzu üzrə 1-2 nümunəvi məsələnin həlli verilmişdir;

II hissəyə 16 bölmənin hər mövzusu üzrə 15-dən çox olmaqla, ümumilikdə 300-ə yaxın test daxil edilmişdir;

III bölməyə Milli Mühasiblər Forumunun (MMF-in) keçirdiyi Mühasibat uçotu sahəsində Respublika üzrə I və II Breyn-Rinq yarışmalarının sualları daxil edilmişdir.

Ümumiyyətlə, kitabın strukturu İATM-in nəşri olan “Beynəlxalq mühasibatlığa giriş” adlı nəzəri kitabın və “Mühasibatlığa dair məsələlər toplusu” kitabının mövzuları əsasında tərtib edilmişdir.

Kitabda bəzi sözlər qısaldılmış şəkildə verilmişdir. Bu ifadələrin geniş açıqlamasına “Beynəlxalq mühasibatlığa giriş” kitabında rast gələ bilərsiniz. Misal olaraq, MZHH-Mənfəət və zərərlər haqqında hesabat, KDHH-Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat, PVHH-Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat, MVHH-Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat (Balans) və s. göstərmək olar.

Kitabdakı məsələ, suallar və testləri müstəqil edənlərə İATM-in nəşri olan “**Beynəlxalq Mühasibatlığa Giriş**” kitabındakı uyğun mövzuları oxumağı və

buradakı nümunəvi məsələləri öyrənməyi məsləhət görürük. Həll etdiyiniz məsələlərin cavablarının düzgünlüyünü yoxlamaq üçün kitabın arxasındakı “CAVABLAR” bölməsinə baxın.

Qeyd edək ki, “CAVABLAR” bölməsində yalnız hesablama, yekun çıxarma, hesabat çıxma üzrə tələb olunan məsələlərin cavabları verilmişdir. Bəzi məsələlərdə əməliyyatların qeydiyyatı (müxabirələşmələri) ilə bağlı tələblərin cavabları böyük olduğundan verilməmişdir.

Kitabda verilmiş məsələ nümunələrində hesab nömrələrindən demək olar ki, istifadə olunmamışdır. Bunun səbəbi isə hesab nömrələrinin dəyişmə ehtimalının çox, hesab adlarının isə dəyişməmə ehtimalının az olması ilə əlaqədardır. Əgər, istəsəniz məsələləri həll edərkən kitabın arxasında verilmiş “Kommersiya təşkilatları üçün Yeni Hesablar Planı”ndan da istifadə edə bilərsiniz.

Məsələləri həll edərkən həmçinin kitabın arxasına əlavə edilmiş “Mühasibatlığa dair hesabat formaları və cədvəllər”dən də istifadə edə bilərsiniz.

Məsələ və tapşırıqları edərkən, əlaqəli olaraq İATM tərəfindən www.youtube.com internet səhifəsinə daxil edilmiş “Mühasibat uçotu” dərslərindən istifadə etməyiniz də faydalı olardı. Xüsusi ilə də **“Mühasibat uçotunu öyrənməyin və öyrətməyin 4 əsas qaydası”** adlı video dərslər sizin məsələləri daha asan şəkildə həll etməyinizə kömək ola bilər.

Fikrimizcə, “Beynəlxalq mühasibat uçotunun əsasları üzrə məsələlər və testlər toplusu” kitabındakı praktiki məsələ və tapşırıqları həll edə bilən şəxs beynəlxalq səviyyədə tanınan ACCA və CIMA kimi təşkilatların sertifikatlarını əldə etmək, həmçinin 2019-cu ildən başlayaraq Dövlət İmtahan Mərkəzi tərəfindən keçirilməsi planlaşdırılan “Peşəkar mühasib” sertifikatı imtahanlarına hazırlıq üçün vacib biliklərin əldə olunmasına köməklik göstərir.

Sonda qeyd edək ki, kitabda verilmiş məsələlərdə tərtibat və texniki nöqtəyi-nəzərdən müəyyən qüsurlar da ola bilər. Ona görə də hər zaman oxucuların irad və təkliflərini qəbul etməyə hazırıq. Sizin irad və təkliflərinizi inşaAllah növbəti nəşrlərimizdə nəzərə almağa çalışacağıq.

radilfatullayev@gmail.com

Müəllifdən

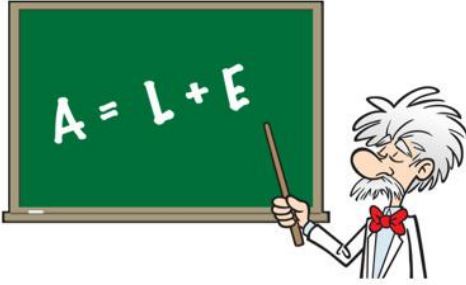
I HISSƏ

MƏSƏLƏLƏR TOPLUSU

1

MÜHASİBAT BƏRABƏRLİYİNDƏ ƏMƏLİYYATLARIN QEYDİYYATI

Accounting Equation

Əhatə olunan məsələlər

- Məsələ 1.1. Azot şirkəti (Nümunə);
- Məsələ 1.1-in həlli;
- Məsələ 1.2. Aurum şirkəti
- Məsələ 1.3. Argentum şirkəti
- Məsələ 1.4. Niccolum şirkəti
- Məsələ 1.5. Fosfor şirkəti
- Məsələ 1.6. Arsen şirkəti;
- Məsələ 1.7. Stibium MMC;
- Məsələ 1.8. Bismut şirkəti;
- Məsələ 1.9. Polonium QSC
- Məsələ 1.10. Torium firması.
- Məsələ 1.11. Niobium ASC;
- Məsələ 1.12. Sirkonium şirkəti.

Məsələ 1.1.Nümunə Azot şirkəti

Azot şirkəti 2018-ci ildə qurulub və burada 1-ci rüb ərzində aşağıdakı əməliyyatlar baş verib:

1. Təsisçilər 12 000 AZN kapital qoyuluşu edərək işə başlayıblar;
2. Nisyə 5 500 AZN dəyərində kompüter avadanlığı alınıb;
3. Nağd olaraq 300 AZN dəyərində ofis ləvazimatı alınıb;
4. Rüb ərzində nağd olaraq 4 000 AZN dəyərində xidmət göstərilib;
5. İşçilərə rüb ərzində 1 500 AZN əmək haqqı ödənilib;
6. Təsisçilər tərəfindən rübün sonunda 250 AZN dividend götürülüb.

Tələb olunur:

Şirkətin açılması və fəaliyyəti ilə bağlı rüb ərzində baş verən bütün əməliyyatları maliyyə bərabərliyində əks etdirmək və son maliyyə vəziyyətini göstərmək.

Məsələ 1.1-in həll cədvəli

Sıra N-si	Əməliyyatın məzmunu	AKTİVLƏR	=	ÖHDƏLİK	+	KAPİTAL	+	GƏLİR	-	XƏRC	-	DİVİDEND
1)	Nizamnamə kapitalı qoyulub	12 000	=	t/e	+	12 000	+	t/e	-	t/e	-	t/e
2)	Nisyə ofis avadanlığı alınıb	5 500	=	5 500	+	t/e	+	t/e	-	t/e	-	t/e
3)	Nağd olaraq ofis ləvazimatı alınıb	300 (300)	=	t/e	+	t/e	+	t/e	-	t/e	-	t/e
4)	Xidmət göstərilib	4 000	=	t/e	+	t/e	+	4 000	-	t/e	-	t/e
5)	İşçilərə əmək haqqı ödənilib	(1 500)	=	t/e	+	t/e	+	t/e	-	1500	-	t/e
6)	Təsisçilər dividend götürüb	(250)	=	t/e	+	t/e	+	t/e	-	t/e	-	250
YEKUN		19750	=	5500	+	12000	+	4000	-	1500	-	250

İSTİFADƏ OLUNMUŞ ƏDƏBİYYAT SİYAHISI**Azərbaycan dilində**

1. A.Cəfərov / Mühasibat uçotu. Monitor Konsaltinq Servis MMC-nin kitabxanasından. Bakı: 2012. – 504 səh.
2. A.Kərimov /Mühasibat uçotu, vergilər (iş adamının stolüstü kitabı), Bakı: «CBS» nəşriyyatı – 2014, 512 səh.
3. Azərbaycan Respublikasının «Mühasibat uçotu haqqında» Qanunu. Bakı, 2004
4. Azərbaycan Respublikasının «Vergilər Məcəlləsi». Bakı, 2018.
5. Hennie Van Greuning / Beynəlxalq maliyyə hesabatları standartları. Praktiki vəsait, Yeni təkmilləşdirilmiş nəşr. (N.M.Hüseynovun redaktorluğu altında ingilis dilindən tərcümə). Bakı: 2006, 296 s.
6. Kommersiya təşkilatları üçün Milli mühasibat uçotu standartlarının konseptual əsasları. Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin nəşri. Bakı: 2010, 284 səh.
7. M.Babayev / Qeyri-Hökumət Təşkilatlarında Maliyyə İdarəetməsinin Təşkili. Bakı: 2005.
8. Q.Ə.Abbasov /Sıfırdan başlayan mühasibat (maliyyə) uçotu. Bakı: «Təknur» nəşriyyatı – 2013. – 552 s.
9. R.Ataşiyev / Korporativ idarəetməyə giriş (broşur). Bakı: «Nurlar» Nəşriyyat Poliqrafiya Mərkəzi, 2010. – 24 səh.
10. R.Ataşiyev, S.Məmmədova, R.Fətullayev / Bələdiyyələrdə subvensiya layihələrinin hazırlanması üzrə bələdçi (metodik vəsait). Bakı: «Meqapoliqraf» MMC, 2015. – 156 səh.
11. R.Ataşiyev, R.Fətullayev / Aqrar sektorda uçotun təşkili və alternativ maliyyələşmə. “QHT nəşriyyatı”, Bakı: 2018 – 46 səh.
12. R.Fətullayev / Beynəlxalq mühasibatlığa giriş (IFRS əsasında). Bakı: «Nurlar» Nəşriyyat Poliqrafiya Mərkəzi, 2017. – 356 səh.
13. R.Fətullayev, İ.İbadov, F.Abbaslı / Mühasibatlığa dair məsələlər toplusu. Nurlar Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, Bakı: 2017 – 302 səh.

14. R.Fətullayev, İ.İbadov / Rəsmi mühasibatlığa giriş. “Ziya” NPM, Bakı: 2018 – 139 səh.
15. R.Fətullayev, F.Abbaslı / Maliyyə uçotu və vergilər, I nəşr. Bakı, «Nexia EA MMC», 2013. – 358 səh.
16. R.Fətullayev, Z.Fərəcov / Bələdiyyələrdə maliyyə hesabatlarının tərtibinə dair məsələlər toplusu (Milli mühasibat uçotu standartları əsasında). Bakı: «Meqaprint» mətbəəsi, 2014. – 180 səh.
17. S.Səbzəliyev / Beynəlxalq və milli uçot terminlərinin izahlı lüğəti. Bakı: «Elm və təhsil», 2010. – 256 s.
18. S.M.Səbzəliyev /Maliyyə hesabatı: formalaşması və təkmilləşməsi problemləri. Bakı: 2003.
19. V.Quliyev, R.Fətullayev, A.Kərimov / Beynəlxalq uçot və hesabat giriş (GAAP və IFRS əsasında), II nəşr. Bakı: «Nurlar» Nəşriyyat Poliqrafiya Mərkəzi, 2012, 280 s.

Rus dilində

20. О.В.Соловьева / МСФО и ГААП: Учет и отчетность.М.: ИД ФБК-ПРЕСС, 2003, 328 с.
21. О.В.Соловьева / Зарубежные стандарты учета и отчетности. Учебное пособие. М.: «Аналитика – Пресс», 1998, 288 с.
22. Международные стандарты финансовой отчетности 1999: издание на русском языке. М.: Аскери-АССА, 1999, 1135 с.
23. Международные стандарты финансовой отчетности 2009: издание на русском языке. М.: Аскери-АССА, 2009, 1047 с.

İngilis dilində

24. Diploma in International Financial Reporting, for exams study text. ACCA, BPP Learning Media, 2014.
25. Financial Accounting (FA) for exams interactive text, ACCA, Paper F3, Kaplan publishing, 2015.

26. Financial Accounting (FA), Practice and Revision Kit for exams, ACCA, Paper F3, Kaplan publishing, 2015.
27. Management Accounting (MA), for exams interactive text, ACCA, Paper F2, Kaplan publishing, 2015.
28. Management Accounting (MA), Practice and Revision Kit for exams, ACCA, Paper F3, Kaplan publishing, 2015.
29. Financial Reporting, Practice and Revision Kit for exams, ACCA, Paper F7, BPP Learning Media, 2015.
30. K.D.Larson, P.B.Miller. Fundamental Accounting Principles. 15-th Edition. Boston: New York. McGRAW-Hill, 1999.

Türk dilində

31. Fatih Dalkıran / Muhasebe konu öğretimi. İSEM YAYINCILIK - 2018 – 472 səh.
32. Gürkan ÖZKAN, Türkan Aygen AYDOĞMUŞ / Muhasebe Konu Anlatımı. Beyaz Kalem - 2018 – 304 səh.
33. Nihat Küçüksavaş / Genel Mühasebe. 5-ci baskı, İstanbul 1995.
34. Orhan Sevilengül / Genel Mühasebe, 12-ci baskı, Qazi kitabevi, Ankara, 2005, 822 s.

Elektron Ədəbiyyat

35. Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin rəsmi veb saytında dərc edilmiş materiallar - www.maliyye.gov.az
36. Maliyyə Hesabatının Beynəlxalq Standartları Komitəsinin (International Accounting Standards Committee Foundation) rəsmi veb saytında dərc edilmiş materiallar - www.iasb.org
37. Utah Dövlət Universitetində mühasibatlıq məktəbinin rəhbəri (School of Accountancy at Utah State University) Lari Vartherin (Larry Walther, Ph.D., CPA, CMA) veb səhifəsi - www.principlesofaccounting.com

Radil Fətullayev

BEYNƏLXALQ MÜHASİBAT UÇOTUNUN ƏSASLARI ÜZRƏ MƏSƏLƏLƏR VƏ TESTLƏR TOPLUSU

Texniki redaktor: Nərgiz ƏLİXANOVA
Bədii redaktor: Fəxri VƏLİYEV

Çapa imzalanmışdır: 20.11.2018.
Nəşrin ölçüsü: 70x100 1/16.
Fiziki çap vərəqi: 21,5.
Sifariş: 180/18. Sayı: 500 ədəd.
Müqavilə qiyməti ilə.

NURLAR

NƏSRİYYAT-POLİQRAFİYA MƏRKƏZİ

Bakı, Az1122, Zərdabi pr.78 / Tel: 4977021
Faks: 4971295 / E-poçtu: office@nurprint.com